

Foto: Hugo Willock

Bosuil (*Strix aluco*)

Als echte nachtvogels blijven uilen gehuld in een waas van mysterie. Mensen wisten in het verleden al vaak niet goed wat ze met uilen aanmoesten. Hun verborgen nachtelijke levenswijze en rare geluiden gaven (en geven) de verbeelding vrij spel. Dit bleek een sterke voedingsbodem voor mythes en verhalen, die doorheen diverse culturen opvallend veel gelijkenis vertonen. Uilen torsen zo een pak folklore mee. In dit internationaal jaar van de bossen mogen we dus wel eens stilstaan bij dé uil die we daar bij uitstek mogen verwachten.

Hallo meneer de uil...

Dankzij hun vooraan ingeplante ogen schreef men uilen heel wat menselijke eigenschappen toe. De uil was het symbool van de wijsheid. De godin Pallas Athene werd afgebeeld met een (steen)uiltje. De wonderlijke verhalen uit de dierenwereld van de Fabeltjeskrant werden geserveerd door een uil. Toch moeten we vaststellen dat er veel intelligentere vogels zijn. Uilen kunnen nog niet tippen aan de fenomenale intellectuele prestaties van bv de kraaiachtigen. En toch, zelfs als je dit weet bekruipt je toch steeds weer het onheimelijke gevoel dat je met een superieur wezen te maken hebt als je oog in oog staat met een uil.

Griezelig duet

Hoe populair vogels ook mogen zijn, soms jagen ze zelfs mensen schrik aan. In de film 'The Birds' van Hitchcock waren het kraaien en in sommige Amerikaanse films doet het sinistere wolfach-

tige huilen van een Ijsduiker ons de haren ten berge rijzen. Maar dé kampioen van de griezelfilms is toch wel de Bosuil. Het is meteen het bekendste uilengeluid. Met een holle beverige triller jaagt het mannetje ons als van oudsher dagactieve primaten de stuipen op het lijf. Een langgerekte 'hoe' wordt na een korte pauze gevolgd door een trillend 'hoehoehoe', voor velen een bode van naderend onheil. De wetenschappelijke naam Strix betekent trouwens 'heks'. Als je die roep eens in het echt wil te horen krijgen moet je in de wintermaanden 's nachts op pad gaan. De Bosuil is immers een echte nachtuil én hij kan zelfs in februari beginnen te broeden als de winter niet te hard uithaalt.

Al van in december willen ze de grenzen van hun territorium kenbaar maken. Het is dan alles of niets. Sommige nachten hoor je er geen één, andere nachten zijn ze overal aan het roepen. Als er één mannetje begint kunnen de anderen het niet laten om hierop te reageren. Je kan dan de verschillende mannetjes soms individueel herkennen aan hun roep. Maar ook het vrouwtje kan in duet met het mannetje een triller laten horen. De roep is een schel 'kewiek', meestal gaat het dan om een vrouwtje maar ook mannetjes kunnen van deze roep gebruik maken.

Zwarte karbonkels

De Bosuil weegt ca 500 g. maar is compact van bouw met een dikke bijna rolronde kop en gitzwarte ogen. Ze hebben geen oorpluimpjes. Er bestaan zowel grijze als roodbruine kleurvor-

men. Op de schouders hebben ze opvallende witte vlekken. De vleugels zijn in verhouding kort zoals het een echte bosbewoner betaamt.

Van geen kleintje vervaard

Er zijn nog niet al te veel vogelsoorten die het aandurven bij het verdedigen van het nest een mens fysiek te belagen: Grote Jagers en Noordse Sterns hebben op dat vlak een stevige reputatie. Het is minder geweten dat ook Bosuilen vervaarlijk uit de hoek kunnen komen. Peter Hosking, een van de meest geresommeerde Engelse vogelfotografen van de vorige eeuw, heeft dit aan den lijve mogen ondervinden. Bij het naderen van zijn schuilhut vlakbij de broedplaats van een Bosuil kreeg hij onverwacht vanuit het volslagen duister een fatale uithaal, waarbij één klauw diep in zijn oog doordrong. Wraakgevoelens waren hem vreemd en hij verhinderde persoonlijk dat de uilenfamilie in kwestie verdelgd werd. Hij schreef later trouwens het boek 'An eye for a bird'. Een ringer die een Bosuilennest controleert draagt best een helm want zo'n onhoorbare stootduik zou hem anders wel van de ladder kunnen kegelen.

Een blijver...

Net zoals nogal wat van onze bosvogels (bv Boomklever) gaat het de Bosuil de laatste decennia voor de wind. Waar de eerste Vlaamse broedgevallen in 1950 opgetekend werden in de Kempen is het nu onze talrijkste uil in een ruimer areaal. Opmerkelijk is ook de veel ruimere biotoopkeuze. Terwijl we hem vroeger enkel in oude uitgestrekte loofbossen tegenkwamen kan nu een stadspark of een broekbos al volstaan. In naaldbossen liggen de dichtheden veel lager, mogelijk door een combinatie van gebrek aan broedplaatsen en minder voedsel. Hij profiteert van het ouder worden van onze bossen én het werk van de Zwarte Specht waardoor er een ruimer aanbod aan geschikte broedholen is. Ook specifieke nestkasten aanvaardt hij gretig. Een koppeltje vindt het prettig als er verschillende bakken in hun gebied hangen. Mannetje en vrouwtje kunnen zo apart slapen. Soms broeden ze ook in huizen of oude kraaiennesten. Wanhoopspogingen

op de grond of in een konijnenpijp leveren meestal niets op.

Een koppeltje Bosuilen is hondstrouw aan hun broedplaats. Als er een periode komt met weinig voedsel zijn andere uilensoorten die in gewone nesten broeden al gauw geneigd om andere oorden op te zoeken. Voor Bosuilen is het broedhol echter veel te kostbaar om zo maar in de steek te laten. Ze blijven gewoon ter plekke en wachten betere tijden af. Hun menu is erg gevarieerd en kan sterk verschillen afhankelijk van het voedselaanbod. Naast muizen e.d. eten ze ook heel wat vogels, waardoor hun aantallen wat minder aan schommelingen onderhevig zijn dan die van notoire knaagdier-etters. Opmerkelijk is dat uit de meeste onderzoeken blijkt dat ze zelfs niet alleen geregeld amfibieën maar soms zelfs vissen verschalken. Ze jagen van op uitkijkposten en droppen hun braakballen verspreid in hun leefgebied.

Takkelingen

Ze leggen gemiddeld 2 tot 4 (soms 6) rolronde, witte eieren. Het wijfje broedt die uit op een kleine maand (28-30 dagen). Doordat ze vanaf het eerste ei begint te broeden kunnen de jongen behoorlijk van grootte verschillen. Bij voedselgebrek eten de grootste jongen de kleinste (nestdotje of kakelnestje) op ("kaïnisme"). Opnieuw 25-30 dagen later verlaten de jongen dan het nest vooraleer ze effectief kunnen vliegen. Ze klauteren dan rond in de bomen waarbij ze zelfs hun vleugels gebruiken om meer steun te vinden. Met hun dikke pluizige verschijning lijken het wel overmaatse stofzuigerzakken. Uilskuikens vertederen de meest hardvochtige zielen.

Auteur

Koen Leysen, educatief medewerker Natuurpunt Educatie.